

О.В. Мазулін, О.В. Гречана, Г.П. Смойловська

МОРФОМЕТРИЧНІ ПАРАМЕТРИ ДЕЯКИХ ПРЕДСТАВНИКІВ РОДИНИ *Asteraceae* L. ФЛОРИ ПІВДЕННОГО СХОДУ УКРАЇНИ

Запорізький державний медичний університет

Ключові слова: ценопопуляція, морфометричні дослідження

Досліджувались морфометричні параметри товарних екземплярів полину австрійського у найбільш продуктивних ценопопуляціях на території південного сходу України з метою оцінки життєстійкості ценопопуляцій у цілому, що дає основу для обчислення рослинних ресурсів полину австрійського - *Artemisia austriaca* Jack.

Південний схід України характеризується як напівстепова та степова зони за природними та кліматичними умовами. По цим зонам наявні найбільш родючі землі, де домінують щільнокущисті та дерновинні злаки, багаторічне різнотрав'я, ксерофіти та ефемери. Достатньо припустимими факторами для зростання різноманіття представників флори, які містять ефірні олії, є температура повітря влітку та в зимові місяці, невелика кількість опадів і похмурих днів.

Нас зацікавила одна з наймолодших гілок еволюційного дерева розвитку квіткових рослин – підклас *Asteridae*, порядок *Asterales*, родина айстрових. Яскравий представник полин австрійський (*Artemisia austriaca* Jacq.) – трав'янистий багаторічник 10-47 см заввишки [1,2,3].

Проводили аналіз сировини (надземної частини), яку збирали у період найбільшої продуктивності ефірної олії, фенофазу масової бутонізації – початку цвітіння – (червень-серпень) [4].

Мета – дослідити морфометричні параметри товарних екземплярів полину австрійського у найбільш продуктивних ценопопуляціях (ЦП) на території південного сходу України [3,5].

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Дослідження проводили у 2004-2005 рр. на крупних масивах заростей у Вільнянському районі Запорізької обл., с. Дубова балка Дніпропетровської обл., м. Дружковка Донецької обл. Крім того, нами були виявлені інші значні за площами ЦП досліджуваного об'єкту, але вони не викликали інтересу для заготівлі сировини з причин розрідженості заростей або важкого доступу до них.

Визначення морфометричних параметрів товарних екземплярів – генеративних рослин (висота та діаметр

надземної частини, кількість пагонів) проводили у кожній ЦП на 100 особинах.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Дані визначень приведені у таблиці 1.

З даних таблиці 1 – генеративні особини полину австрійського у ЦП Вільнянського району Запорізької обл. $27,8 \pm 1,4$ см заввишки; діаметр надземної частини $24,1 \pm 1,2$ см, кількість вегетативних пагонів у однієї особини $9,4 \pm 1,7$, генеративних – $26,2 \pm 1,4$ шт.

Генеративні особини досліджуваного об'єкту у ЦП селища Дубова балка Дніпропетровської обл. $25,1 \pm 1,3$ см заввишки; діаметр надземної частини $26,0 \pm 1,3$ см, кількість вегетативних пагонів у однієї особини $13,3 \pm 2,4$; генеративних – $25,0 \pm 1,2$ шт.

У ЦП м. Дружковка Донецької обл. генеративні особини $19,6 \pm 1,5$ см заввишки; діаметр надземної частини $23,0 \pm 1,2$ см, кількість вегетативних пагонів у однієї особини $17,9 \pm 3,5$; генеративних – $31,4 \pm 1,6$ шт.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження флори південного сходу України, яке проводилось у 2004-2005 рр., були виявлені декілька великих масивів заростей полину австрійського *Artemisia austriaca* Jacq., та зроблено аналіз морфометричних показників цих ЦП.

Усі вивчені ЦП полину австрійського нормальні, з переважанням генеративних особин, що свідчило про добру життєстійкість ценопопуляцій у цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Юрцев Б.А. Ботанико-географическая характеристика подзоны арктических тундр северного побережья причаунских районов Чукотки // Ботан. журн. -1998. - №1. -С.28-44.
2. Цвелев Н.Н. Определитель сосудистых растений Северо-Западной России. -СПб., 2001. -347с.
3. Ханина М.А., Серых Е.А., Амельченко В.П. Атлас анатомических признаков полыней. -Томск, 1999. -5 с.

Таблиця 1

Морфометричні параметри генеративних особин *Artemisia austriaca* Jacq. у досліджуваних ценопопуляціях південного сходу України, n=100.

№ з/п	Місце розташування ценопопуляції	Висота, см	Діаметр „куща”, см	Кількість пагонів, шт	
				вегетативних	генеративних
1	Вільнянський район, Запорізька обл.	$27,8 \pm 1,4$	$24,1 \pm 1,2$	$9,4 \pm 1,7$	$26,2 \pm 1,4$
2	с. Дубова балка, Дніпропетровська обл.	$25,1 \pm 1,3$	$26,0 \pm 1,3$	$13,3 \pm 2,4$	$25,0 \pm 1,2$
3	м. Дружковка, Донецька обл.	$19,6 \pm 1,5$	$23,0 \pm 1,2$	$17,9 \pm 3,5$	$31,4 \pm 1,6$

4. Полыни Сибири (систематика, экология, химия, хемосистематика, перспективы использования) // Березовская Т.П., Амелыченко В.П., Краснобородов и др.-Новосибирск, 1991.-124с.
5. Морфолого-анатомические особенности надземной части *Artemisia sieversiana* Willd. //Чемесова И.И., Яковлева О.В., Смирнова Л.З. и др. // Раст. Ресурсы.- 2003.-Т.19, Вып.2,-С.49-57.

Надійшла 04.03.2008р.

А.В.Мазулин, Е.В.Гречаная, Г.П.Смойловская

Морфометрические параметры некоторых представителей семейства *Asteraceae* L. флоры юго-востока Украины
Исследовались морфометрические параметры товарных экземпляров полыни австрийской в наиболее продуктивных ценопопуляциях на территории юго-востока Украины.

Ключевые слова: ценопопуляция, морфометрические исследования

O.V.Mazulin, O.V.Grechana, G.P.Smoylovska

Morphometric parameters some of representatives *Asteraceae* L. family of south-east ukraine's flora

We studied morphometric parameters goods specimens of *Artemisia austriaca* Jacq. in the most productive cenopopulations at the territory of South-East Ukraine.

Key words: cenopopulations, morphometric investigations

Відомості про авторів:

Гречана О.В., асистент кафедри фармакогнозії з курсом ботаніки ЗДМУ;

Мазулін О.В., д.фарм.н., професор, зав. кафедри фармакогнозії фарм. хімії і технології ліків ФПО ЗДМУ;

Смойловська Г.П., асистент кафедри фармакогнозії фарм. хімії і технології ліків ФПО ЗДМУ.

Адреса для листування:

Гречана Олена Володимирівна, 69035, м. Запоріжжя, пр. Маяковського, 26, ЗДМУ, кафедра фармакогнозії з курсом ботаніки. Тел.: (0612) 342-331.

УДК 582.734 : 635.976 : 712.41

О.К. Мороз, І.Л. Дениско, В.С. Банк

**ПАРКОВІ ТРОЯНДИ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ДОВКІЛЛЯ
Національний дендрологічний парк "Софіївка" НАН України**

Ключові слова: троянди, довкілля, озеленення, зимостійкість

У статті наведено сорти кушових троянд колекції Національний дендрологічний парк "Софіївка" НАН України та подано рекомендації щодо їх використання в ландшафтному будівництві.

Важко уявити озеленення міст і сіл, сади й парки без троянд. Декоративні властивості цієї культури неперевершені. Проте, щоб досягти належного художнього ефекту, слід, добираючи троянди для композиції, брати до уваги власне можливість і доцільність використання певних сортів в умовах даної місцевості.

Національний дендрологічний парк "Софіївка" НАН України проводить випробування сортів троянд різноманітних груп, метою якого є добір і введення в культуру сортів, придатних для використання в умовах Правобережного Лісостепу України [2,3].

Як зазначається у дослідженнях, присвячених використанню троянд для створення міського ландшафту [1,4,5,6], вірним шляхом є суворий добір сортів, що задовольняли б вимогам щодо зимостійкості й стійкості до захворювань.

В статті наведено сорти троянд, інтродукованих в Національний дендрологічний парк "Софіївка" НАНУ, які можливо використовувати для формування міського пейзажу.

Троянда з давніх часів супроводжує людину. Палеонтологами було знайдено відбитки пагонів, листя, колючок і навіть бутонів троянд, вік яких нараховує 25 млн. років, а культивується вона по-

над п'ять тисяч років. З плином віків змінювались смаки й уподобання щодо троянд, а отже змінювались махровість, форма і аромат, символіка, мода на певні види, групи й сорти. Лише за останні два століття кількість сортів троянд зросла до 30 тисяч, але, як і раніше, троянда – цариця квітів. Історичний процес селекції троянд відбувається циклічно: дійшовши вершин досконалості форм, розмірів і різноманіття забарвлення квітів, здатних задовольнити будь-який смак, люди знову звертаються до старих сортів, що відзначалися чарівним ароматом, відсутнім в більшості сучасних сортів. У гонитві за вишуканістю форми квітки було втрачено надзвичайну махровість, властиву французьким, дамаським, стопелюстковим трояндам з квітками капустяного типу, тобто такими, в яких більші за розміром зовнішні пелюстки оточують масу щільно прилеглих одна до одної внутрішніх пелюсток. Згадані троянди мали властивість, не притаманну сучасним садовим трояндам – зимостійкість. Троянди названих груп утворюють розлогі кущі заввишки до 1,5 м з квітками різних відтінків рожевого кольору діаметром 5-8 см, зібраними в суцвіття.

Зимостійкими є й деякі інші троянди, об'єднані в групу паркових, або кушових, троянд, що є перехідною